

INVALSHOEK (Uit)delen

► Vaak lijkt het er op, dat de problemen van mensen in deze wereld te groot zijn om op te lossen. Er bestaat gebrek aan voedsel, medische zorg, kleding en huisvesting. Maar Jezus leert zijn volgelingen dat delen en uitdelen het antwoord is op de nood. Het is het antwoord van de vijf boeken Tora en van de twee: Profeten en Geschriften. Als je deelt wat er is, blijft er over.

MATTEUS: 14:13-21

Gedeelde smart

Wanneer Jezus hoort van de dood van Johannes trekt Hij zich terug naar een eenzame plaats. Hij wil alleen zijn. Zo zal Hij zich ook gevoeld hebben. Er was niemand die dichter bij Hem stond dan Johannes de Doper. Tot dusver was hij de enige die echt begrepen had wie Jezus was. Johannes was de voorloper. Johannes' dood is een voorbode van de manier waarop Jezus zal sterven. Net als bij Johannes zal Herodes daarbij een nare rol spelen. Met de dood van Johannes wordt bevestigd wat Jezus over Johannes zei in hoofdstuk 11:12 'Sinds de dagen van Johannes de Doper tot nu toe breekt het koninkrijk der hemelen zich baan met geweld en geweldenaars grijpen ernaar.' Bij die gelegenheid had Jezus ook gezegd dat in Johannes de profeet Elia was teruggekeerd. Elia was niet gestorven maar ten hemel gevaren. Daarom verwacht men zijn wederkomst. Het geeft aan dat er machten zijn,

die sterker zijn dan de dood. Het vertrouwen daarop geeft moed om verder te gaan. Jezus' eenzaamheid duurt niet lang. De schare is Hem snel weer op het spoor. Jezus kan die mensen niet aan hun lot overlaten. Zodra Hij hen ziet 'wordt Hij met ontferming over hen bewogen'. Hij deelt in hun smart en dat brengt genezing. Zo laat Hij ook zien dat Hij zich niet terneer laat slaan door de dreiging van de dood. Hij kiest voor het leven.

Gedeelde vreugde

Naast de vele overeenkomsten tussen Johannes de Doper en Jezus zijn er ook duidelijke verschillen. In het eerder genoemde hoofdstuk 11 kwam dat al aan de orde. Johannes had zijn twijfels gekregen. Toen men Jezus daarmee confronteerde, had Hij gewezen op de dingen die Hij deed: de genezing van de zieken was een duidelijke aanwijzing voor de komst van het koninkrijk. Het viel op dat er ook een groot verschil in levenswijze was. Terwijl Johannes heel sober leefde, liet Jezus zich onthalen op goede maaltijden en ook nog door mensen met een bedenkelijke reputatie. Net als Johannes wijst Jezus regelmatig op de ernst van de zonde en de noodzaak van bekeering, maar Hij wekt de mensen ook op, letterlijk en figuurlijk. Het koninkrijk der hemelen is een feest en als het even kan is het goed om daar samen al wat van te proeven. Op wonderlijke wijze zorgt Jezus ervoor dat mensen zich niet alleen aan zijn woorden laven, maar dat ze ook meer dan genoeg te eten

hebben. En het blijft niet beperkt tot droog brood. Als Jezus zo bezig is, doet Hij denken aan de grote profeten van weleer. Elia zorgt ervoor dat de weduwe van Sarefat niet door haar meel- en olievoorraad raakt (I Koningen 17:14-16). Zijn opvolger Elisa doet hetzelfde bij een weduwe in Sunem (II Koningen 4:1-7) en weet ook met weinig voedsel een grote groep (van honderd) mensen te voeden (II Koningen 4:42-44). De schare kent die verhalen. Met de dood van Johannes lijkt Elia uit deze wereld verdwenen te zijn. Nu beseffen ze dat dit niet het geval is. De komst van het koninkrijk zet zelfs nog krachtiger door dan eerst.

Delen met Jezus

Het verhaal begint met Jezus die alleen is. Het eindigt met het getal van de schare: vijftienduizend man. Reken daar nog de vrouwen en kinderen bij en je zit ver boven de tienduizend. De leerlingen weten zich geen raad met zoveel mensen. Maar Jezus kiest ervoor om met zoveel mogelijk mensen (de middelen van) het bestaan te delen. De handelingen die Hij verricht doen denken aan het avondmaal. Hij spreekt de zegen uit, breekt het brood en deelt het uit. Als wij in de kerk avondmaal vieren mogen we bedenken dat er maar geen einde komt aan die wonderlijke broodvermenigvuldiging. Steeds meer mensen mogen delen in het goede wat Jezus brengt. Het koninkrijk der hemelen breekt steeds meer baan.

Klaas Spronk

LITURGISCHE NOTITIES

Zevende zondag van de zomer

Naast de lezing uit het evangelie zijn er veel geschikte stukken uit het Oude Testament te bedenken. Hierboven werd al gewezen op de verhalen over Elia en Elisa. Het *Oecumenisch Leesrooster* reikt als lezingen aan Nehemia 9:15-20 (de herinnering aan het manna als brood uit de hemel) en Jesaja 55:1-3 met de uitnodiging om Gods heil aan te nemen als eten en drinken. *Suggesties liederen*: De intochtspalm is psalm 55.

Gezang 33 past bij Jesaja 55. Gezang 57 en 361 bij de wonderbare broodvermenigvuldiging. Gezang 463 past bij het uitdelen van het gebroken brood. Bij een eventuele viering van het avondmaal kan het aspect van de komst van het koninkrijk extra aandacht krijgen. Dat kan men doen door duidelijk te laten zien dat het om een maaltijd gaat en om de belofte van een blijde toekomst als een groot feestmaal. Het lied van de zondag is Gezang 362.

Suggesties kinderliederen: 'Vijf broden en twee vissen', Bijbelliederen voor jonge kinderen II, lied 56 (Boekencentrum). 'Wij brengen het brood', *Zing alle dagen III*, lied 15 (NZV). 'Over het meer vaart Jezus', *Zingend Geloven VII*, lied 65 (Boekencentrum). In verband met de zomervakantie is er geen lied van de week (school).

Klaas Spronk

INVALSHOEK

Spoken zien

► Een mens lijdt het meest aan het lijden dat hij vreest. Soms ben je zo bang, dat je de realiteit uit het oog verliest. Wat er werkelijk aan de hand is, blijkt minder erg dan waar je bang voor bent. Zo is het ook met de leerlingen in de storm op het meer van Galilea. Ze zien een spook, terwijl in werkelijkheid Jezus hen tegemoet komt.

MATTEÛS 14:22-33

Zonder Jezus

In het verhaal dat op zondag 4 augustus werd gelezen, is verteld dat Jezus de eenzaamheid zocht om het bericht van de dood van Johannes de Doper te verwerken. Daar is toen niet veel van terecht gekomen. De mensen hadden Hem snel weer gevonden en Jezus liet zich leiden door zijn gevoel van ontferming en voedde hen naar geest en lichaam. Hierna neemt Jezus dan toch de vrijheid om tot zichzelf en tot zijn Vader te komen. Hij zendt eerst de leerlingen voor zich uit en zendt dan de mensen weg, zodat Hij alleen op een berg gelegenheid krijgt om te bidden. Ook de verteller laat Hem alleen. De aandacht richt zich op de leerlingen. Zij worden, zo staat er, door Jezus gedwongen scheep te gaan. Het doet denken aan het verhaal van Jezus die door de Geest de woestijn in wordt geleid (Matteüs 4). In die onherbergzame omgeving op zee, vol gevaar, worden de leerlingen net zoals Jezus op de proef gesteld. Zullen ze het uithouden

zonder Hem? Het lijkt er niet op. In de woestijn herkende Jezus in de man die met Hem optrok en die Hem probeerde te verleiden met aantrekkelijke voorstellen de duivel. Als de leerlingen tijdens de storm een gedaante ontwaren, herkennen zij daarin niet Jezus maar zien zij zich bedreigd door een kwade macht: een spook!

Spoken zien

In het Oude Testament staat ook een verhaal over spoken. In I Samuël 28 lezen we hoe koning Saul in wanhopige Godverlatenheid de hulp zoekt van de al overleden Samuël. Via een medium, een vrouw uit Endor, laat Saul de dodengeest van Samuël oproepen. Als deze verschijnt wordt hij beschreven als een soort spook herkenbaar als de profeet door zijn mantel. Het levert weinig op. Saul krijgt alleen maar opnieuw te horen dat God hem niet zal helpen. Als je de verschijning van Jezus hiermee vergelijkt, kun je zeggen dat hier het omgekeerde gebeurt. Zijn boodschap is niet dat de relatie met God is verbroken, maar juist dat Hij de mens in zijn nood nabij is. Tegenover de afstand die de leerlingen in hun angst ervaren, staat het blijde inzicht waarmee het verhaal eindigt: 'Waarlijk, Gij zijt Gods Zoon'. In I Samuël 28 is het spook de verschijning van de dodengeest, in het verhaal van Matteüs 14 blijkt 'het spook' niet afkomstig uit het dodenrijk. Jezus toont hier dat Hij sterker is dan de dood. Het water symboliseert namelijk de dood, zoals we ook horen in de lezing van Jona 2. God schiep de aarde

door de wateren in te nemen (Genesis 1). Met de zondvloed gaf God die macht weer even de overhand over het leven, maar dat was slechts tijdelijk (Genesis 6-8). Als Jezus het water trotseert verwijst Hij al naar de overwinning op de dood op het paasfeest. Het mooie is dat de leerlingen er deelgenoot van zijn.

Twijfel

Het viel voor de leerlingen niet mee om zonder Jezus stand te houden, maar ook met Hem erbij kan er twijfel opkomen. Dat zie je aan Petrus. Is Jezus wel te volgen? Diezelfde twijfel komt volgens het evangelie van Matteüs op na de opstanding. Men had de berichten over het lege graf en de levende Heer wel vernomen en ze zijn zelfs getuige van zijn verschijning in Galilea, maar toch blijft er twijfel (Matteüs 28:17). In zijn enthousiasme zet Petrus zijn eerste stap op het water. Maar dan laat hij zich afleiden. Hij let niet meer op Jezus, maar op de wind. De twijfel wordt gevoed door het ontzag voor de macht die zich niet laat inperken door menselijk ingrijpen. Dat is maar al te begrijpelijk. Gelukkig laat Jezus hem niet ondergaan. Daarna voegt Hij nog het woord bij de daad, wanneer Hij de leerlingen wijst op hun gebrek aan geloof. Maar zoveel is wel duidelijk: aan zijn macht en aan zijn bijstand hoeft niet te worden getwijfeld. Degene die dat het best begrepen zal hebben, is Petrus. Wie gelooft durft wel wat te wagen; en wie waagt wint aan geloofsvertrouwen.

Klaas Spronk

LITURGISCHE NOTITIES

Achtste zondag van de zomer

Een mooi verhaal naast de evangeliëlezing is behalve het genoemde I Samuël 28 het lied dat Jona zingt, vol vertwijfeling en herwonnen geloofsvertrouwen: Jona 2:1-11. Dit is de lezing die het *Oecumenisch Leesrooster* aanreikt. *Suggesties liederen:* De intochtspalm is psalm 68, een lied van de strijd tegen de machten. Ook psalm 64 (met name

vers 4) en 93 gaan over Gods macht over het water. Dit komt ook terug in Gezang 447. Vandaag passen ook dooplieders zoals Gezang 337. Het thema van Gods macht over de wind komt aan de orde in Gezang 427. Een oproep om, net als Petrus, het te wagen achter Jezus aan te gaan, vinden we in Gezang 441:12. Het lied van de zondag is Gezang 56.

Suggesties kinderliederen: 'Op het grote meer', *Bijbelliederen voor jonge kinderen II*, lied 57 (Boekencentrum). Lied 24, *Bijbelse liedjes voor kleuters* (Kok). In verband met de zomervakantie is er geen lied van de week (school).

Klaas Spronk

INVALSHOEK

Je aangesproken voelen

Soms denk je iemand niet te kunnen helpen, omdat hij of zij niet dicht genoeg bij jouw leefwereld staat. Jouw hulp zou wel eens helemaal verkeerd begrepen kunnen worden. De ander kan jou dan op andere gedachten brengen door jou aan te spreken. Dit gebeurde, toen de Kananese vrouw Jezus aansprak. Zij (er)kende Jezus' leefwereld ondermeer door genoeg te nemen met haar plaats als hond (heiden).

MATTEÛS 15:21-28

Uitwijken

Het verhaal van de ontmoeting met de Kananese vrouw wordt ook verteld in Marcus 7:24-30. Matteüs moet deze versie hebben gekend. Hij voegt er het zijne aan toe. Om te beginnen omschrijft hij Jezus' reis naar het gebied van Tyrus en Sidon als 'uitwijken'. Dat woord is typisch voor Matteüs. Hij gebruikt het eerder in 2:13-14, waar Jozef en Maria samen met Jezus uitwijken naar Egypte voor de dreiging van de kindermoord. In Matteüs 2:22 wijken zij na hun terugkeer uit Egypte uit naar Galilea, omdat het te gevaarlijk is in Jeruzalem en Judea. In 4:12 wijkt Jezus uit naar Galilea na het bericht van de gevangenneming van Johannes de Doper. In 14:13 wijkt Hij uit naar een eenzame plaats na het bericht van de onthoofding van Johannes. Ook voor de Farizeeën wijkt Jezus uit. Eerst in 12:15 na een discussie over de sjabbat en nu dan in 15:21 na onenigheid over de vraag wat rein en wat onrein is. Hij is nu terecht gekomen in heidens gebied. Matteüs versterkt dat door te spre-

ken over een 'Kananese' vrouw. Dat doet denken aan de tijd van de intocht en aan de angst voor Kanaänitische invloeden.

Voor de honden?

Nu komt deze heidense vrouw naar Jezus toe en roept zijn hulp in. Daarbij is zij zich bewust van het feit dat Jezus bij een ander volk hoort. Ze noemt Hem 'Zoon van David'. Dat onderstreept zijn nationaliteit. Voor haar telt echter dat haar dochter moet worden genezen. Jezus is opmerkelijk terughoudend. Eerder nog werd Hij met ontferming bewogen over de mensen die Hem achtervolgden tot op de plaats waarnaar Hij was uitgeweken (14:14). Nu negeert Hij deze zeer begrijpelijke schreeuw om hulp. Als de leerlingen klagen over die opdringerige moeder, corrigeert Hij hen niet zoals Hij doet wanneer op een ander moment mensen met hun kinderen bij Hem komen (19:13-14). Hij herhaalt wat Hij eerder tot zijn leerlingen heeft gezegd toen Hij hen uitzond om in woord en daad het evangelie te verkondigen: het moet beperkt blijven tot 'de kinderen van Israël' (10:5-6).

Als de vrouw aanhoudt, zegt Jezus dat men het brood voor de kinderen niet aan de honden mag geven. Dat herinnert aan een eerdere uitspraak: 'Geef het heilige niet aan de honden en werpt uw paarden niet voor de zwijnen, opdat zij die niet vertrappen met hun poten en zich omkerende u verscheuren' (7:6).

De vrouw ontkent niet dat zij vanuit Jezus' oogpunt bij de vaak met een hond vergeleken heidenen hoort. Maar ze geeft aan dat ze wel degelijk de waarde weet in te schatten van wat Jezus heeft te

bieden. De kruimels die van de tafel vallen, zal zij niet versmaden. We moeten hier ook denken aan het verhaal van de wonderlijke broodvermenigvuldiging. Er was meer dan genoeg. Twaalf manden bleven over voor de twaalf stammen, dus voor heel Israël. Zou het daarmee gedaan zijn? Het is het grote probleem van de eerste gemeente: wat moet men aan met niet-Joden, die Jezus als messias belijden? Het brengt hen in grote verlegenheid. Iets daarvan vinden we terug in Jezus' aarzeling.

Op andere gedachten

Uiteindelijk gaat Jezus om. Wat bij Hem de doorslag geeft, is haar geloof. Dat is sterker dan de scheiding tussen de volken. Men kan in die vrouw iets herkennen van Abraham die tot het uiterste gaat in zijn gesprek met God om Sodom en Gomorra te redden (Genesis 18:16-33). Voor zoveel naastenliefde en voor zoveel moederliefde wil God en wil Jezus wel wijken.

In het evangelie betekent dit in meer dan één opzicht een ommekeer. De grenzen worden voortaan ruimer getrokken. In de tweede wonderlijke broodvermenigvuldiging (15:29-39), die hierna plaats vindt, wijzen de getallen zeven en vier niet meer op Israël maar op heel de wereld met alle windstreken. En wanneer Jezus voor zijn hemelvaart de leerlingen er op uit stuurt, is het tot alle volken (28:19). Wat Jezus zelf betreft zal Hij zich nu ook niet meer weg laten houden uit het hart van Israël. Hij zal niet meer uitwijken. Nu wordt definitief de weg naar Jeruzalem ingeslagen (16:21).

Klaas Spronk

LITURGISCHE NOTITIES

Negende zondag van de zomer

Er zijn veel verbanden te leggen met oudtestamentische verhalen over God die zijn grenzen verlegt. Naast Genesis 18:16-33 kan men ook lezen wat het *Oecumenisch Leesrooster* aanreikt: Jesaja 56:1-7 over de plaats die de vreemdelingen krijgen in Jeruzalem. De strijd met Jezus doet ook denken aan

de strijd die Jacob met God te voeren had volgens Genesis 32. De Kananese vrouw lijkt ook op Rachab uit Jozua 2. *Suggesties liederen:* De intochtspalm, psalm 67, bezingt heel treffend de plaats van de volken binnen Israëls geloof. Hierover gaat ook psalm 87. De moederliefde en het feit dat God zich met een moeder laat vergelijken wordt

bezongen in Gezang 409:3. Het lied van de zondag is Gezang 407. *Suggesties kinderliederen:* In verband met de zomervakantie is er geen lied van de week (school).

Klaas Spronk

INVALSHOEK

Het geheim bewaren

► Soms zit er een diepere betekenis achter keuzen die je maakt in je leven. Die betekenis kun je niet altijd zomaar aan iedereen prijsgeven. Deze zomer zijn we met de leerlingen op reis gegaan met een opdracht en een belofte. We leerden veel onderweg. Maar het geheim erachter horen we vandaag. Wie is Jezus nu eigenlijk? Heeft Petrus als 'kerkleider' gelijk met zijn belijdenis? Ssst, voor je het weet, ben je een verrader... het is immers een geheim!

MATTEÛS 16:13-27

De kern van de zaak

Nu Jezus op weg gaat naar Jeruzalem kan men niet langer om de vraag heen wie Jezus nu werkelijk is. De leerlingen draaien er nog wel even om heen. Ze verschuilen zich achter de antwoorden van anderen. Men herkent in Jezus veel van de profeten van vroeger (Elia, Jeremia) en nu (Johannes de Doper). Als Jezus hen dwingt zich zelf uit te spreken, is het Petrus die voorop gaat; net als bij de ontmoeting met Jezus tijdens de storm op het meer (14:28-29). Hij spreekt de grote woorden uit: 'Gij zijt de Christus, de Zoon van de levende God'. Daarmee neemt hij de woorden over die uit de hemel klonken bij de doop van Jezus in de Jordaan. Jezus zegt het ook tegen Petrus: deze belijdenis is hem door de hemel zelf ingegeven. Petrus krijgt als het ware even een aureool om zijn hoofd heen: 'Zalig ben je'.

De basis van de gemeente

Jezus voegt eraan toe dat Petrus hiermee zijn naam eer aandoet. Zijn naam betekent 'rots'. Als in Petrus door zijn belijdenis hemel en aarde worden verbonden is hij als de rots waarop de gemeente van Christus gebouwd kan worden. Nu zegt Jezus grote woorden over die gemeente. Zij zal sterker zijn dan de dood. De gemeente zal ook Jezus vertegenwoordigen op aarde. Ze krijgt grote bevoegdheden van Hem. Het luistert hier wel nauw. De latere kerk heeft zich deze woorden gretig toegeëigend. Ze lijken ook op de manier waarop de strenge (waarschijnlijk Esseense) gemeente van Qumran zichzelf zag. In één van de Dode Zee rollen wordt gesteld dat deze gemeente is gebouwd op de waarheid als een eeuwige planting, aangewezen door God als hoeder van de gerechtigheid. Ze zal, zo staat in deze 'rol van de gemeenschap' als een kostbare hoeksteen zijn. Haar fundamenten zullen niet wankelen.

Het geheim

Het is opmerkelijk dat Jezus de leerlingen verbiedt het goede inzicht waarvan Petrus getuigt verder te verspreiden. Het moet geheim blijven. Dat heeft er alles mee te maken dat de mensen het niet kunnen begrijpen. Pas na Goede Vrijdag en Pasen zal duidelijk zijn wie Jezus is. De traditionele voorstelling van de messias zal worden doorbroken. In zekere zin zal dat een mysterie blijven dat zich niet in woorden laat vangen.

Het geheim verraden

Al direct blijkt hoe moeilijk het is om met dit mysterie om te gaan. Zodra Jezus een tipje van de sluier oplicht en vertelt over de weg die Hij zal gaan, komt het verzet op. Petrus vertilt zich aan zijn eigen pas verworven status. Het aureool verbleekt en hij krijgt de hoorns van de duivel opgeplakt. Dat zit ook dicht bij elkaar, want de duivel had in het verhaal van de verzoeking in de woestijn Jezus net als Petrus 'Zoon van God' genoemd (Matteüs 4:3). Dat is dus geen garantie. De medewerker Petrus kan zomaar opeens tegenwerker worden. Ver weg van Jeruzalem, in het noordelijk gelegen Caesarea Philippi, was het makkelijker om Jezus te volgen. Nu het op de confrontatie in Jeruzalem aan gaat, wordt het al moeilijker.

Jezus noemt Petrus 'satan'. Dat betekent letterlijk 'hinderaar'. Hij staat Jezus in de weg. Wat dat betreft is Petrus misschien wel het beeld van de gemeente van Christus, maar dan in negatieve zin. De geschiedenis van de kerk laat zien dat de mensen die zich naar Jezus Christus noemen maar al te vaak in woord en daad slechte vertegenwoordigers van Jezus zijn. De gemeente van Christus baseert zich soms op andere dingen dan de waarheid die Jezus Christus is. Het geheim van zijn weg is ook bijna te groot om mee te leven. Zijn messiaschap is ons vaak zo vreemd. Ook wij hebben moeite met het lijden, net als Petrus.

Klaas Spronk

LITURGISCHE NOTITIES

Tiende zondag van de zomer

Het *Oecumenisch Leesrooster* reikt ons voor deze zondag aan Jesaja 51:1-6. Die lezing is gekozen vanwege de ook daar gebruikte beeldspraak van de rots. Te overwegen valt om (ook) I Koningen 18 te lezen met in vers 37-39 de kernachtige belijdenis van de ene God door Elia, overgenomen door het volk. Ook daar blijkt dat dit hoogtepunt niet zo

makkelijk is vast te houden.

Suggesties liederen: De intochtspsalmen, psalm 138, bezingt de eerbied voor God. Petrus gebruikt in zijn belijdenis woorden uit onder andere psalm 42: 'de levende God' (zie vers 1 van de berijming). Lieder bij de weg (van het lijden) die Jezus nu inslaat zijn onder andere Gezang 172 en 184. Zie verder ook Gezang 169, 252, 481, 484 over het

volgen van Jezus. Het lied van de zondag is Gezang 442.

Suggesties kinderliederen: In verband met de zomervakantie is er geen lied van de week (school). 'Wie zeggen de mensen', *Zingend Geloven VII*, lied 66 (Boekencentrum).

Klaas Spronk